

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра методів соціологічних досліджень

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Якісні методи в соціології

рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

спеціальність - 054 – Соціологія

освітня програма - «Соціально-політичні та маркетингові дослідження», «Соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю»

вид дисципліни - обов'язкова

факультет соціологічний

2023/ 2024 навчальний рік

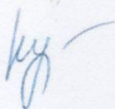
Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету.
Протокол № 6, від 28 червня 2023 р.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Профатілова Людмила Геннадіївна, старший викладач кафедри методів соціологічних досліджень соціологічного факультету

Програму схвалено на засіданні кафедри методів соціологічних досліджень
Протокол № 5 від 22 червня 2023 року

Завідувач кафедри
методів соціологічних
досліджень

Ірина Кузіна

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми
«Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

Гарант освітньої програми
«Соціально-політичні
та маркетингові дослідження»

Олена Мурадян

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету.
Протокол № 9 від 26 червня 2023 року

Голова науково-методичної
комісії

Юлія Сорока

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни "Якісні методи в соціології" складена відповідно до рівня вищої освіти підготовки бакалаврів, по спеціальності 054 – Соціологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є Якісні методи в соціологічних дослідженнях

Міждисциплінарні зв'язки: Історія соціології, Сучасні соціологічні теорії; Методи збору соціологічної інформації; Методологія та організація соціологічних досліджень.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових розділів:

1. Основні концепції та підходи в соціології, що базуються на якісних дослідженнях. Основні стратегії якісного дослідження та методи польової роботи.
2. Загальна логіка якісного дослідження та основні підходи до аналізу якісних даних.

Опис навчальної дисципліни

1.1 Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни "Якісні методи в соціології" є ознайомлення студентів з основами якісних досліджень в соціології та представлення особливості якісних методів в контексті загально соціологічних методів дослідження.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни "Якісні методи в соціології" є закладення основ розуміння та розгляду якісного підходу в соціології в загальному контексті соціологічних досліджень. Показати сутність та різноманітність якісних стратегій. Дати практичні навички проведення такого дослідження. Представити основні підходи до аналізу якісних даних.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4 -й	4-й
Семестр	
7 -й	8-й
Лекції	
22 год. он-лайн на платформі Moodle, Zoom, Classroom	10 год.
Практичні, семінарські заняття	

22 год он-лайн на платформі Moodle, Zoom, Classroom	4 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
46 год.	106 год.
Вид контролю екзамен	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійних програми «Соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю», «Соціально-політичні та маркетингові дослідження» студенти в результаті вивчення даного курсу повинні:

Здобути :

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК 04 Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК 05 Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження

СК 06 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК 07 Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефахівців.

Після вивчення курсу «Якісні методи в соціології» слухачі мають демонструвати такі

результати навчання:

ПРН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

ПРН02. Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

ПРН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

ПРН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

ПРН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

ПРН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

ПРН09. Вміти розробляти програму соціологічного дослідження.

ПРН10. Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.

ПРН12. Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

знати:

основні теоретичні напрямки, що лежать в основі якісного підходу; сфери застосування якісних методів; володіти відповідним категоріальним апаратом; основні стратегії проведення якісного дослідження; основні методи польової роботи та базові принципи аналізу якісних даних.

вміти :

виділяти соціальну проблему, що може вирішуватися якісними методами; розробляти загальну стратегію власного якісного дослідження; володіти основними методами польової роботи; структурувати та аналізувати якісні дані.

2. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні концепції та підходи в соціології, що базуються на якісних дослідженнях. Основні стратегії якісного дослідження та методи польової роботи.

Тема 1. Вступ до якісних методів: особливості якісного підходу в соціології та історія його виникнення. Теоретичні основи якісної соціології (Лекція 1 – вступна, Лекція 2 – тематична)

Тема 2. Класифікація якісних методів. Методи збору інформації в якісних дослідженнях. Основні методи польового етапу дослідження. (Всі Лекції тематичні)

Тема 3. Стратегії якісного дослідження case-study, етнографічні дослідження. Стратегії усної історії, історії сім'ї та біографічний метод.

Методологічні та методичні основи методу фокус-груп. (Всі Лекції тематичні)

Розділ 2. Загальна логіка якісного дослідження та основні підходи до аналізу якісних даних.

Тема 4. Основні елементи попереднього та польового етапів якісного дослідження.

Написання програми якісного дослідження. Відбір учасників дослідження. Надійність інформації.(Всі Лекції тематичні)

Тема 5. Загальні підходи до аналізу якісних даних.(Лекція 11 – тематична, Лекція 12- заключна)

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1												
Тема 1.	12	2	4			6	8	2				6
Тема 2.	30	6	4			20	40	2	2			36
Тема 3.	20	8	4			8	16	2				14
Разом за розділом 1	62	18	14			34	64	6	2			56

Розділ 2												
Тема 4.	10	2	4			4	10	2				8
Тема 5.	18	4	6			8	18	2	2			12
Разом за розділом 2	28	6	10			12	26	4	2			20
Усього годин	90	22	22			46	90	10	4			76

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д.ф.)	Кількість годин (з.ф.)
1	Особливості якісної методології. Предмет, об'єкт дослідження, метод пізнання. Пізнавальні можливості якісної соціології. Історія виникнення якісного підходу в соціології.	1	
2	Теоретичні основи якісного підходу	1	
3	Методики проведення глибинних інтерв'ю. Різновиди інтерв'ю в якісному дослідженні.	2	
4	Особливості методу спостереження в якісному дослідженні.	2	2
5	Документальні джерела інформації в якісному дослідженні.	2	
6	Фотографічні образи як джерела інформації в якісному дослідженні та підходи для їх аналізу	2	2
7	Стратегії якісних досліджень case-study та етнографічні дослідження.	2	
8	Стратегії усної історії, історії сім'ї та особливості біографічного методу в якісному дослідженні.	2	
9	Метод фокус-груп. Методика проведення, загальні принципи формування груп, сценарій фокус-групи.	2	
10	Основні елементи попереднього етапу якісного дослідження. Написання програми дослідження. Відбір учасників дослідження. Теоретичний відбір.	2	
11	Польовий етап дослідження, надійність інформації в якісному дослідженні. Методи аналізу якісних даних: кодування, категоризація, класифікація та інтерпретація.	4	
	Разом	22	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість Годин (д.ф.)	Кількість годин (з.ф.)
1	Вивчити історію виникнення якісного підходу	2	10
2	Розглянути теоретичні основи якісного підходу	4	6

3	Підготувати завдання для глибинних інтерв'ю з використанням різних технік	4	14
4	Провести спостереження та скласти звіт	6	12
5	Підбір документальних джерел на задану тему та їх аналіз	6	10
6	Обрати 3-4 світлини або рекламні зображення та проаналізувати	4	12
7	Розробка загальної стратегії власного якісного дослідження. Написання програми дослідження	8	20
8	Розглянути основні підходи до аналізу якісних даних	4	8
9	Проаналізувати глибинні інтерв'ю із застосуванням різних технік	8	14
	Разом	46	106

6. Методи навчання

Лекції з якісних методів в соціології спрямовані на представлення стратегій емпіричного якісного дослідження, розкриття логіки та порядку дослідницьких процедур при роботі з якісними даними і методики їх аналізу.

Лекційний матеріал курсу структурований таким чином, щоб студенти мали можливість не лише опанувати технічні прийоми якісних досліджень, але і мали уявлення про історію виникнення даного напрямку, його теоретичні засади, пізнавальні можливості і сфери застосування. Теоретичний матеріал супроводжується професійно спрямованими прикладами, які висвітлюють можливості застосування якісних методів в соціологічній практиці, а також рекламній та ПР діяльності.

Семінарські заняття – усні виступи студентів у дискусії за заданою темою. Під час таких виступів студенти мають продемонструвати знання матеріалів лекції, обов'язкової літератури та їхню точку зору з дискусійного питання й аргументацію щодо неї. Для розширення певних питань лекції за бажанням та інтересами студента може готуватися усна доповідь на основі прочитаного джерела зі списку додаткової літератури.

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу. Самостійна робота включає в себе підготовку до семінарських занять, до виконання контрольних робіт та виконання практичних завдань.

Контрольні роботи – основна мета контрольних робіт це перевірка засвоєння студентами теоретичного матеріалу.

Практичні завдання мають на меті актуалізувати навички роботи з якісними даними, закріпити на практиці теоретичні знання зі збору та аналізу якісних даних. Це перш за все аналіз даних інтерв'ю, написання звітів спостереження, аналіз візуальних образів.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (написання програми дослідження) має на меті актуалізувати розуміння та навички виокремлювати соціальну проблему, що може вирішуватися якісними методами, розробляти загальну стратегію власного якісного дослідження, застосовувати категоріальний апарат якісної соціології та визначати методи, що є актуальними для вирішення обраної соціальної проблеми, запропонувати механізм відбору учасників дослідження.

7. Методи контролю

Контрольна робота. Іспит.

8. Структура іспиту

Іспит з даного курсу складається з творчого завдання (програма якісного дослідження, тема обирається самостійно)- 20 балів та тестового завдання -20 балів.

I. Творче завдання - програма якісного дослідження

Основні (обов'язкові) елементи програми :

1. Проблема і її обґрунтування
2. Основне дослідницьке питання
3. Об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження
4. Тактика дослідження (біографіч., історія сім'ї, case - study, етнографіч. чи усна історія) і якщо необхідно, особливості застосування цієї тактики (наприклад в етнографічному дослідженні - " входження в поле", "посередники", "ключові фігури")
5. Основні джерела інформації (інтерв'ю, спостереження, документи)
6. Додаткові джерела інформації (якщо необхідні).
7. Учасники дослідження (респонденти) , критерії відбору.

II. Питання для підготовки до тестових завдань та контрольних робіт

1. Особливості якісної методології. Предмет, об'єкт дослідження, метод пізнання.
2. У яких випадках проводять якісне дослідження? Пізнавальні можливості якісної соціології.
3. Розбіжності в загальній спрямованості соціологічного аналізу якісного й кількісного досліджень.
4. Гуманістична спрямованість якісної соціології.
5. Основні історичні етапи розвитку й становлення якісного підходу.
6. Розуміюча концепція В.Дильтея.
7. Розвиток розуміючого підходу в американській соціології.
8. Розвиток емпіричної соціології на рубежі 19 і 20 ст.. Роботи Чиказької школи.
9. Розуміючий підхід Макса Вебера. Поняття соціальної дії.
10. Інтерпретативне розуміння. Два рівні розуміння в теорії Вебера.
11. Вивчення символічного спілкування, пошук загальних змістів комунікативного процесу в теорії символічного інтераціоналізму.
12. Концепція рефлексуючого індивіда й поняття самості в теорії символічного інтераціоналізму. Співвідношення «І» і «МЕ»
13. Драматургічний підхід Й. Гюффмана і його центральна теоретична концепція.
14. Три основні аспекти драматургічного підходу: «самопрезентація», « створення переднього плану», « гра за лаштунками».
15. Розуміння мотивів дій як інтерпретація життєвого світу у феноменології А.Шюца.
16. Підходи до аналізу повсякденності в дослідженнях етнометодології.
17. Класифікація якісних методів за принципом збору інформації й за фокусом дослідницького інтересу.
18. Основні методи збору інформації в якісних дослідженнях. Циклічність збору інформації в якісних дослідженнях.
19. Метод спостереження в якісних дослідженнях, його особливості.
20. Поняття «глибинного інтерв'ю». Різновид «глибинних інтерв'ю».

4	14	14	4	15	9	20	20	
---	----	----	---	----	---	----	----	--

10. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре задовільно
50-69	
1-49	незадовільно

Умовою допуску студента до іспиту є виконання трьох практичних завдань (35 балів)

11. Критерії оцінювання

I Усні виступи на семінарах:

- виступ у дискусії на семінарі;
- усна доповідь, що готується самостійно на основі прочитаного джерела зі списку додаткової літератури;
- участь у семінарі з обговорення першоджерела

Максимальна кількість балів за такі виступи –2 бали.

Критерії оцінювання виступу в дискусії з обов'язкової літератури: знання матеріалу теми (поняття, концепції, приклади), грамотність, самостійність, аргументованість.

Критерії оцінювання усної доповіді на основі прочитаного джерела: відповідність завданню, знання матеріалу джерела, самостійність, аргументованість, оригінальність.

Критерії оцінювання обговорення першоджерела: знання тексту першоджерела, вміння аналізувати (розділяти) текст та робити самостійні висновки.

Виступ у дискусії на семінарі – це усний виступ з одного з питань відповідного заняття. Такий виступ має продемонструвати знання матеріалів лекції та обов'язкової літератури та вашу точку зору з дискусійного питання й аргументацію щодо неї.

Усна доповідь готується самостійно на основі прочитаного джерела зі списку додаткової літератури. Тема доповіді обирається самостійно відповідно обраному джерелу. Доповідь має розширювати певні питання лекції за допомогою ідей та положень конкретного джерела. Очікується, що доповіді буде відповідати на питання: що автор/авторка джерела додає до нашого бачення певного питання, які переваги ми отримуємо завдяки цьому?

Участь у семінарі з обговорення першоджерела передбачає попереднє (поза аудиторією) прочитання тексту першоджерела та виконання вже в аудиторії завдань з аналізу тексту.

II Практичні завдання

Практичне завдання має на меті актуалізувати навички роботи з якісними даними. (аналіз даних інтерв'ю, написання звітів спостереження, аналіз візуальних образів). Таке завдання готується поза аудиторією та презентується усно на семінарі. Максимальна оцінка за презентацію практичного завдання – 10,10,15 балів. Протягом семестру кожний студент виконує 3 практичні завдання.

1-ше завдання: звіт за результатами спостереження. Об'єкт спостереження студент обирає самостійно.

2-ге завдання: аналіз візуальних зображень (фото, рекламні зображення, сторінки сайтів, тощо). Зображення для аналізу студент обирає самостійно.

3-тє завдання: аналіз глибинних інтерв'ю. Інтерв'ю для аналізу студентам надаються.

Критерії оцінювання практичного завдання: відповідність завданню, адекватне застосування понять та методологічних засад якісної соціології, аргументованість, логічність, оригінальність.

III Контрольні роботи

Письмова контрольна робота проводиться раз за семестр. Завдання контрольної роботи складається з 3-х відкритих питань, які зазначені у підготовці до тестових завдань. Максимальна кількість балів за контрольну роботу – 9 балів.

Критерії оцінювання письмової контрольної роботи: відповідність завданню, адекватність використання понять та ідей теми, аргументованість, оригінальність, самостійність.

IV Іспит

Письмовий іспит складається з тестових завдань з варіантами відповідей та індивідуального творчого завдання (*програми якісного дослідження*). Максимальна оцінка – 40 балів (20- балів тести та 20 балів творче завдання). Умовою допуску до іспиту є накопичення студентами протягом семестру не менше ніж 35 балів (виконання трьох практичних завдань).

Критерії оцінювання індивідуального творчого завдання: визначення теми якісного дослідження та обґрунтування її актуальності – 5 балів; постановка основного питання дослідження та визначення основних задач – 6 балів; визначення та обґрунтування одиниць обстеження (респондентів), методів збору інформації, тактики якісного дослідження – 9 балів.

12. Методичне забезпечення

Методичний посібник з курсу «Якісних методів». Он-лайн методичні рекомендації в системі Moodle, Google Classroom.

13. Рекомендована література **Базова**

1. Профатілова Л. Г. Біографічний метод: два дослідницькі підходи//Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. — Харків, 2003, — С. 158—160.
2. Профатілова Л.Г. Методичний посібник з курсу Якісні методи в соціології. — Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна 2004, 48с.
3. Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навчальний посібник/ За ред. Н.Костенко,Л.Скокової.-К.:Інститут соціології НАНУ, 2009.-400с
4. Amir B. Marvasti. Qualitative Research in Sociology. SAGE Publications London • Thousand Oaks • New Delhi, 2004.
5. Glazer B., Strauss A. The Discovery of Grounded Theory. – Chicago- New York: Aldine, 1967.
6. N. K. Denzin and Y. S. Lincoln (eds.). Handbook of Qualitative Research. 1994.; Stake R. E. The Art of Case Study Research. 1995.
7. Hammersley, M. and P. Atkinson. 1983. Ethnography: Principles in Practice. London: Routledge.
8. King N. et al. (2019). Interviews in Qualitative Research. Second Edition. Sage Publications.
9. Sharan B. Merriam. Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation/Jossey-Bass, SanFrancisco, 2016/
[https://pubhtml5.com/enru/vooi/Qualitative_Research_A_Guide_to_Design_and_Implementation_\(Sharan_B._Merriam,_Elizabeth_J._Tisdell\)/](https://pubhtml5.com/enru/vooi/Qualitative_Research_A_Guide_to_Design_and_Implementation_(Sharan_B._Merriam,_Elizabeth_J._Tisdell)/)
10. Silverman, D. 2000. Doing Qualitative Research: A Practical Handbook. London: Sage.
11. Silverman, D. 1997. Qualitative Research: Theory, Method and Practice. London: Sage.
12. Silverman, D. 2001. Interpreting Qualitative Data: Method for Analyzing Talk, Text and Interaction. 2nd ed, London: Sage.

Допоміжна

1. Г. Боднар. Покоління Незалежності в Революції Гідності// Перевесники Незалежності. Силуети покоління у часі та подіях. Макеєв. С. (ред.), Коваліско, Н. (ред.) Колективна монографія. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. – с. 197-214.
2. С.Гречка. Наративні технології моделювання іміджу України в умовах інформаційно-психологічного протистояння// “Молодий вчений” №8 2020. - с. 183-189.
3. Т. Лапан, Г. Кудринська. На війні та після неї//Перевесники Незалежності. Силуети покоління у часі та подіях. Макеєв. С. (ред.), Коваліско, Н. (ред.) Колективна монографія. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022.- с. 214-274.
4. Ліщук-Торчинська Т. П. Пошуково-дослідницький проект «Ставлення українців до історичного минулого» в рамках якісної стратегії соціологічного дослідження / Т. П. Ліщук-Торчинська // Соціологічні студії. Науково-практичний журнал. – 2017. – № 2 (11). – С. 40–47.
5. О.Олійник. Особливості організації та проведення онлайн фокус-груп // Трансформація соціальних інститутів в інформаційному суспільстві. ІV конгрес соціологічної асоціації України. Тези доповідей. Харків – 2021. С. 343-344.
6. О. Симончук. Авторефлексія високоосвічених представників покоління //Перевесники Незалежності. Силуети покоління у часі та подіях. Макеєв. С. (ред.), Коваліско, Н. (ред.) Колективна монографія. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. - с. 111-153.

7. Профатілова Л.Г. Можливості застосування нарративного аналізу у сучасному політичному дискурсі.//Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. X.-2009.
8. Kvale S. (2007). Interviews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing. Sage Publications
9. Piotr Sztompka. Socjologia Wizualna. Fotografia jako metoda badawcza. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2005.